

551 SAYILI PATENT HAKLARININ KORUNMASI HAKKINDA KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMEDE YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER*

Doç. Dr. Şükrü YILDIZ*

I. GENEL OLARAK

Avrupa Birliği ile Türkiye arasında imzalanan Gümrük Birliği Anlaşmasından sonra, fikri ve sınai haklar hukuku ülkemizde hak ettiği öneme kavuşmuştur. Zira bu anlaşmaya göre Gümrük Birliğine kabul edilmenin ön şartlarından bir tanesi de fikri ve sınai hakların Avrupa Birliği ile eşdeğer şekilde korunması hususudur. 6 Mart 1995 tarih ve 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararının Fikri, Sınai ve Ticari Hakların Korunması ile ilgili 8 Nolu Ekinin 4. ve 5. maddelerinde patentten doğan hakların korunmasını sağlayan mevzuatın çıkartılması öngörülmüştür.

Bakanlar Kurulu tarafından 8 Haziran 1995 tarih ve 4113 Sayılı Kanunun verdiği yetkiye dayanılarak 551 Sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname çıkartılmıştır. Bu KHK 27 Haziran 1995 tarih ve 22326 sayılı RG'de yayınlanmış ve yayımı tarihinde yürürlüğe girmiştir¹. KHK'deki dizgi hatalarının düzeltilmesi, 1 Temmuz 1995 tarih ve 22330 sayılı RG yayınlanmıştır. 4128 Sayılı Kanunla KHK'ye cezai hükümler eklenmiştir. Bu kanun 7 Kasım 1995 tarihli ve 22456 sayılı RG'de yayınlanmıştır.

Hemen belirtelim ki, Dünya Ticaret Örgütü Kuruluş Anlaşması (TRIPS) 15 Nisan 1994 tarihinde Türkiye tarafından imzalanmış ve TBMM tarafından 26 Ocak 1995'de onaylanarak, 1 Ocak 1995 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir. Bu anlaşmanın 70 inci maddesinin 8 inci bendinde yer alan

---

* Bu makale Uluslararası Patent Birliği tarafından 27 Mart 2005 tarihinde Bursa'da düzenlenen 3. Patent Sempozyumunda Tebliğ olarak sunulmuştur.

* Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Öğretim Üyesi.

¹ Ülkemizde patent haklarının korunmasını sağlayan ilk düzenleme 1879 tarihli İhtira Beratı Kanunudur. Bu kanun, 551 Sayılı KHK nin yürürlüğe girdiği 1995 yılına kadar, uzun bir süre yürürlükte kalmıştır.

hüküm gereği, daha önceleri ilaçlara patent vermeyen bütün ülkeler², tıbbi ve zirai ilaçların patent ile korunması için bu konudaki patent başvurularını işleme alma zorunluluğu getirilmiştir. Bununla birlikte, TRIPS'in 65 inci maddesi ilaçların patent kapsamına alınması konusunda, Türkiye'ye geçiş süresi olarak ilaç üretim usulleri için 1 Ocak 2000, ilaç ürünleri için ise 1 Ocak 2005 tarihine kadar patent verilmesini erteleme hakkı tanımıştı³. Türkiye 551 Sayılı KHK'nin ilk şeklinde bu imkanı kullanmıştır. Anılan KHK'nin Geçici 4. maddenin 1. fıkrasında insan ve hayvan sağlığı ile ilgili ilaçların üretim usullerine ait buluşların patent korumasını 1 Ocak 2000 tarihine kadar ertelemiş, 2. fıkrasında Bakanlar Kuruluna bu süreyi beş yıl daha uzatma yetkisi vermiş, 3. fıkrasında ise insan ve hayvan sağlığı ile ilgili ilaç ürünlerine ait buluşların patent korumasının 1.1.2005 de başlayacağı hükmü getirilmiştir. Ancak Türkiye, Gümrük Birliği görüşmelerinde AB ile imzaladığı 6 Mart 1995 tarihli 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararının 8 Nolu Ekinin mükerrer 5. maddesi hükmü kapsamındaki yükümlülüğünü yerine getirmek ve bu hükmün öngördüğü tarihten 3 yıldan daha fazla bir süre önce, tüm ilgili kurum ve kuruluşların gerekli hazırlıkları yapmalarını sağlamak üzere 22 Eylül 1995 tarih ve 556 sayılı KHK⁴ ile, 551 Sayılı KHK'de değişiklik yaparak, kendisine tanınan uyum sağlama süresini kısaltmıştır. Yeni getirilen hükümle tıbbi ve veteriner ilaç usulleri ve ürünlerine ait patent koruması 1 Ocak 1999'dan itibaren başlatılmıştır.

Bu arada önemle ifade edilmesi gereken bir diğer gelişme ise, 551 Sayılı KHK'nin 165. maddesinin 3. fıkrasının Anayasa Mahkemesi tarafından 23.3.2004 tarih ve E.2001/1, K.2004/36 sayılı kararıyla iptal edilmesidir⁵.

2 1879 tarihli İhtira Beratı Kanunu'nun 3üncü maddesi insan ve hayvan sağlığı ile ilgili ilaçları patent koruması kapsamında bırakmıştı. Ayrıca, 1961 yılında Kurucu Meclis 51 sayılı kararı ile hem ilaç üretim usullerinin hem de ürünlerin patent koruması kapsamında olmadığını belirtmişti. İhtira Beratı Kanununun 3 üncü maddesinin Anayasaya aykırı olduğu iddiasıyla Danıştay 10. Dairesi tarafından Anayasa Mahkemesine itiraz yoluyla baş vurulmuştur. Ne var ki, Anayasa Mahkemesi 28.6.1995 tarih ve E. 1994/77, K. 1995/24 sayılı kararıyla 3. maddenin anayasaya aykırı olmadığı sonucuna ulaşmıştır (15 Mayıs 1996 tarih ve 22637 sayılı RG).

3 İlaçta patent ve Türkiye'deki gelişmesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Uğur G. YALÇINER, Sınai Mülkiyetin İlkeleri, Ankara 2000, sh. 149 vd.; Uğur G. YALÇINER, Türkiye'de İlaçta Patentün Bugünü ve Yarını, Ankara Barosu Uluslar arası Hukuk Kurultayı, C.1 Ankara 2002, sh. 782 vd.

4 25.9.1995 tarih ve 22412 sayılı RG.

5 551 Sayılı KHK'nin 165. maddesinin 3. fıkrasında yer alan "Zarar gören üçüncü kişilerin ve ilgili resmi makamların faydalı model belgesinin hükümsüzlüğünü talep edebilmeleri için, 161. maddede göre itiraz yapmış olmaları şarttır" hükmünün Anayasaya aykırı olduğu hususu, Bursa Asliye 1. Ticaret Mahkemesi tarafından itiraz yoluyla Anayasa Mah-

Nihayet, 22 Haziran 2004 tarih ve 5194 Sayılı Kanun ile⁶, sınai mülkiyet hukukunu ilgilendiren bazı kanun hükmünde kararnamelerde, bu arada Patent Haklarının Korunması Hakkındaki 551 Sayılı KHK nin bazı maddelerinde de değişiklik yapılmıştır⁷. Bu çalışmada 5194 Sayılı Kanunla, Patent Haklarının Korunması Hakkındaki 551 Sayılı KHK de yapılan değişiklikler incelenecektir.

II. DEĞİŞİKLİĞİN KAPSAMI

Yeni getirilen düzenlemeler 551 Sayılı KHK'nin sadece 73/A maddedeki cezai hükümlerdeki değişiklik ile sınırlı kalmamış, bunun yanında başvurunun şekil şartlarına uygunluk açısından incelenmesini düzenleyen 54. maddeye ve patentten doğan hakkın kapsamı dışında kalan fiilleri düzenleyen 75. maddeye birer yeni fıkra, ayrıca patentten doğan hakka tecavüz sayılan fiilleri sayan 136. maddenin son fıkrasına ise yeni bir cümle eklenmiştir. Diğer yandan usule ilişkin hükümlerden görevli ve yetkili mahkemeleri düzenleyen 146. madde tamamen, 150. maddenin kenar başlığındaki "delillerin tespiti davası" terimi, "delillerin tespiti" şeklinde, 153. maddedeki "tespit davaları"

---

kemesine götürülmüştür. Anayasa Mahkemesi yukarıda sayı ve tarihi verilen ve 21 Nisan 2004 tarih ve 25440 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan kararıyla anılan hükmü Anayasa-ya aykırı bularak iptal etmiştir.

6

26.06.2004 tarih ve 25504 sayılı RG

7

Değişikliğin amacı, Kanunun genel gerekçesinde şu şekilde açıklanmaktadır:

Sınai hakların korunmasının arkasında yatan nedenler arasında, yaratıcılığın teşviki suretiyle teknolojik gelişmenin sağlanması önemli bir yer işgal etmektedir.

Teknoloji; tarım, sanayi ve ticarete, mal üretim ve hizmet sunumunda kullanılan sistematik bilgi olarak tanımlanabilir. Sınai haklar, teknoloji olarak da isimlendirilen sistematik, bilginin dış dünyada hukuk sistemlerince tanınan yansıma şekilleridir. Sistematik bilginin bu yansıması; bazen korunan bir buluş, bazen faydalı model, bir endüstriyel tasarım gibi şekillerde olabilmektedir.

Yaratıcılığı teşvik etmek, bilginin yayılmasını sağlamak, dürüst ticareti teşvik amacıyla sınai haklar hukukî düzenlemelerle korumaya konu olmuşlardır.

Türkiye'de teknolojik gelişmenin bir aracı olan bu haklar; 24.6.1995 tarihli ve 551 Sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 24.6.1995 tarihli ve 554 sayılı Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 24.6.1995 tarihli ve 555 sayılı Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile 24.6.1995 tarihli ve 556 sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile korunmaktadır.

Kanun Tasarısı, ilgili mevzuatta tespit edilen bazı aksaklıkların giderilmesi ve işlemlerde açıklık, sadelik ve kolaylık sağlamak, ülkemize ait coğrafi değerlerin koruma altına alınmasının özendirilerek millî değerlerimizin yurt dışında başka devletler tarafından kendilerine ait değerlermiş gibi tescil ettirilmesinin önüne geçilmesi amacıyla hazırlanmıştır.

tabiri ise, “tespit talepleri” şeklinde değiştirilmiştir⁸. Bu nedenle yapılan değişiklikleri, a) Patent başvurusuna yönelik değişiklik, b) Patentten doğan hakka tecavüz halinde uygulanacak cezai hükümlere ilişkin değişiklikler, c) Patent hakkının kapsamının sınırlarına ilişkin değişiklik, d) Patentten doğan hakkın korunmasında uygulanacak usul hükümlerine ilişkin değişiklikler olmak üzere dört grupta sınıflandırmak mümkündür.

1. Patent Başvurusuna Yönelik Değişiklik

Patent başvurusu, buluş sahibi veya işveren tarafından, buluşun patentle korunması amacıyla, TPE'ye yapılan ve patent alma sürecini başlatan bir işlemdir. Patent başvurusu yazılı olarak bir dilekçeyle yapılır ve 551 Sayılı KHK'nin 7. maddesi ile buna dayanılarak çıkartılan Yönetmeliğin⁹ 1 sayılı ekinde gösterilen açıklamalara yer verilir. Bu dilekçe için uygulamada Form P/1 551 kullanılmaktadır¹⁰. Form iki bölümden meydana gelmiştir. Formun birinci bölümü başvuruyu yapan, ikinci bölümü ise TPE tarafından doldurulur. Birinci bölüm buluşun başlığını, uluslararası tasnif sınıf ve sınıflarını ve ayrıca başvuruyu yapan veya yapanlarla ilgili bilgileri, diğer bir ifade ile buluş sahibinin adını-soyadını, uyruğunu ve adresini içerir. TPE tarafından doldurulan ikinci bölüm ise başvuru numarası ile tarihini, saatini ve dakikasını içerir.

Başvuru TPE tarafından, 551 Sayılı KHK. m.54 hükmü çerçevesinde, şekli şartlara uygunluk açısından incelenir. İnceleme, başvurunun tamam olup olmadığının ve şekil şartlarına uygun bulunup bulunmadığının tetkikini, başvurunun ve tekniğin bilinen durumuna ilişkin raporun değerlendirilip yayınlanmasını ve ilgililere tebliğini içerir.

İnceleme sonucunda belgeler ve şekil şartları yönünden herhangi bir eksiklik ve uygunsuzluk bulunduğu belirlenmişse, TPE eksikliği tamamlaması veya başvurunun şekle uygun hale getirilmesi için durumu ilgiliye tebliğ ederek eksikliği gidermesi için uygun süre verir.

⁸ Yazarlardan bazısı, sözkonusu değişikliğin özellikle cezai hükümlerde yapıldığını belirterek, açıklamalarını yeni cezai hükümler çerçevesinde yapmışlar ve diğer değişikliklere eserlerinde yer vermemişlerdir. ÜNAL TEKİNALP, Fikri Mülkiyet Hukuku, Güncelleştirilmiş ve Geliştirilmiş 3. Bası, İstanbul 2004, Üçüncü basıya önsöz, 593. Ayrıca bkz. aynı eserin sh. 546, 547, 579.

⁹ Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından 551 Sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Uygulanma Şekli Gösterir Yönetmelik çıkartılmıştır. Bu yönetmelik 5 Kasım 1995 tarih ve 22456 sayılı RG.'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

¹⁰ TEKİNALP, sh. 525.

Yapılan incelemeler sonucunda belgeler ve şekil şartları yönünden herhangi bir uygunsuzluk ve eksiklik bulunmadığı saptanmış veya eksiklik, süresi içinde, giderilmişse, başvurunun tamam olduğu belirtilir ve önceden tekniğin bilinen durumu ile ilgili araştırma yapılması talebinde bulunulmamışsa, bunun istenmesi başvuru sahibine bildirilir.

5194 Sayılı Kanununun 1. maddesiyle 551 Sayılı KHK'nin başvurunun şekli şartlara uygunluk açısından incelenmesi başlığını taşıyan 54. maddesine son fıkra hükmü olarak aşağıdaki hüküm eklenmiştir.

“Bildirim adresinde bir değişiklik olması durumunda, adres değişikliğinin yazılı olarak Enstitüye bildirilmesi zorunludur. Bu bildirim yapılması halinde, Enstitüde mevcut en son adrese yapılmış bildirimler geçerlidir.”

Getirilen bu yeni hükümle, başvuru sahipleri ile TPE arasında, yapılması gereken bildirimlerin yapılmaması ya da zamanında yapılmaması nedeniyle doğacak ihtilafların ortadan kaldırılması amaçlanmıştır. Böylelikle patent başvurusu dilekçesinde belirttiği adresi değiştiren ancak bu değişikliği Enstitüye bildirmeyen hak sahiplerinin en son adresine yapılan bildirim geçerli olması öngörülmüştür. Bu hüküm 551 Sayılı KHK m. 54 çerçevesinde yapılması gerekli olan bütün bildirimleri kapsamaktadır. Diğer bir ifade ile bu hüküm TPE'nün başvuru sahiplerine yapacağı belli bir süre içinde eksikliği giderme bildirimini, şekle uygunluk açısından yapılan incelemede, buluşun açıkça ve şüpheye yer vermeyecek şekilde yenilikten ve sanayiye uygulanabilirlik niteliğinden yoksunluğu bildirimini, başvuru konusunun patent ile korunabilir bir buluş olmadığı kararına itirazın TPE tarafından geri çevrilme bildirimini kapsadığı gibi, incelemeler sonucunda belge ve şekil şartları konusunda herhangi bir uygunsuzluk ve eksikliğin bulunmadığı ya da söz konusu eksikliğin süresi içinde giderildiğinin belirtilmesi ve tekniğin bilinen durumu ile ilgili araştırma yapılması istenmemişse, ilgili araştırmanın yapılması için öngörülen süreler içinde başvuru sahibine talepte bulunması gerektiğine ilişkin bildirimini de kapsar.

551 Sayılı KHK'nin 54. maddesinin 6. fıkrasının son cümlesinin “talep etmesi gerektiği bildirilir” şeklinde bitmesi ve yeni eklenen 7. fıkranın “Bildirim adresinde bir değişiklik” şeklinde başlaması, son fıkra olarak eklenen yeni hükmün sadece altıncı fıkrada belirtilen bildirimle ilgili olduğu kanısını uyandırabilir. Ancak yukarıda da belirttiğimiz gibi, yeni hükmün sadece 6. fıkradaki bildirimle değil, 54. maddede belirtilen ve TPE tarafından başvuru sahibine yapılması gereken bütün bildirimlerle ilgili olduğu ve onları da kapsadığının kabulü gerekir. Böyle bir yorum kanun koyucunun amacına ve menfaatler dengesine de uygun düşmektedir.

2. Patentten Doğan Hakka Tecavüzde Uygulanacak Cezai Hükümlere İlişkin Değişiklikler

Türk Hukuku'nda patent suçları¹¹, 3 Kasım 1995 tarih ve 4128 Sayılı Kanunun 551 Sayılı KHK'de yaptığı değişiklikle düzenlenmişti. Anılan Kanunla 551 Sayılı KHK'ye eklenen madde 73/A, patent suçlarını ve bunlara uygulanacak cezaları, bu suçların kovuşturulmasıyla birlikte yargılanmasına ilişkin hükümleri içermektedir¹². Hemen belirtelim ki, bu madde sadece patent sahipleri ile patent başvurusu sahiplerine getirdiği suç tipleri ile cezai koruma sağlamaktaydı. Bu karşılık maddede, faydalı model sahiplerinin ceza normlarıyla özel olarak korunması açısından bir düzenlemeye yer verilmemişti. Diğer yandan bu suçlara karşılık gelen cezalar suç tiplerine göre farklılaşan hapis ve para cezalarının birlikte verilmesini, 136. maddede yer alan patent haklarına tecavüz suçlarında ise esas ceza olarak hapis ve para cezasına, yan ceza olarak iş yerinin kapatılmasına ve ticaretten men cezasının birlikte verilmesini öngörmektedir¹³. Başka bir ifade ile anılan suçların işlen-

11 26/09/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun (12/10/2004 tarih ve 25611 sayılı RG yayımlanmış ve 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir) Özel Kanunlarla ilişki kenar başlığını taşıyan 5. maddesi " (1) Bu Kanunun genel hükümleri, özel ceza kanunları ve ceza içeren kanunlardaki suçlar hakkında da uygulanır" hükmünü içermektedir.

Ancak, Türk Ceza Kanununun Yürürlük Ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair 5349 Sayılı Kanun'un (18/05/2005 tarih ve 25819 sayılı RG) Geçici 1. maddesi-" (1) Diğer kanunların, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun Birinci Kitabında yer alan düzenlemelere aykırı hükümleri, ilgili kanunlarda gerekli değişiklikler yapılınca ve en geç 31 Aralık 2006 tarihine kadar uygulanır" hükmünü getirerek TCK m. 5'de yer alan kuralı geçici olarak dondurmıştır. Bu nedenle 551 sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında KHK'nin ceza hükümlerinde gerekli değişiklik yapılınca kadar ve en geç 31 Aralık 2006 yılına kadar m.73/A hükümleri uygulanacaktır.

12 Patent haklarının ceza normları ile korunması konusunda ayrıntılı bilgi için bakz. Serap KESKİN, Fikri Mülkiyet Haklarında Patent ve Markanın Ceza Normları ile Korunması, Ankara 2003.

13 Madde 73/A (4128 Sayılı Kanun ile Eklenen).

a) 44 üncü maddede yazılı açıklamayı gerçeğe aykırı olarak yapanlar veya patentli bir eşya veya ambalajı üzerine haklı olarak konulmuş patent olduğunu belirten işareti yetkisi olmadan kaldıranlar veya kendisini haksız olarak patent başvurusu sahibi veya patent sahibi olarak gösterenler hakkında bir yıldan iki yıla kadar hapis cezasına ve üçyüz milyon liradan altıyüz milyon liraya kadar para cezasına,

b) Hak ve alakası olmadığını veya tasarruf yetkisi bulunmadığını bilmesi gerektiği halde 86 ncı maddede yazılı haklardan birini veya bu hakla ilgili lisansı başkasına devreden, veren, rehmeden, bu haklar üzerinde herhangi bir tasarrufta bulunanlar ile patentle korunan bir buluşun sahibi olmadığı veya patentin koruma süresinin bittiği veya 129 uncu veya 133 üncü maddelerde yazılı sebeple patentin hükümsüzlüğü veya patent hakkının sona ermesi durumlarında kendisinin veya başkasının imal ettiği veya satışa çıkardığı eşyaya veya ambalajlarına veya ticarî evrakına veya ilânlarına, korunan bir patentle ilgili olduğu kanısını uyandıracak şekilde işaretler koyan veya ilân ve reklamlarda bu tarzda

mesinde hâkim suçun karşılığı olan hapis ve para cezasını ya da bunların yanında iş yerinin kapatılması ve ticaretten men cezasına aynı anda karar veriyordu.

22.6.2004 Tarih ve 5194 Sayılı Kanun, 551 Sayılı KHK'nin 73/A maddesini değiştirerek¹⁴, önceki hükümden farklı olarak cezai korumanın kapsamını, faydalı model sahiplerini de içine alacak şekilde genişletti. Ayrıca her bir suç tipine göre, uygulanacak hapis ya da ağır para cezalarından birini veya her ikisini seçme ve uygulama konusunda hâkime takdir yetkisi tanımıştır. Yeni düzenlemede dikkati çeken bir diğer değişiklik ise hapis cezasının süre ve niteliğinde değişiklik olmamasına rağmen, para cezalarının miktarının artırılarak niteliğinin de ağır para cezasına dönüştürülmüş olmasıdır¹⁵.

yazı ve işaretler kullananlar hakkında iki yıldan üç yıla kadar hapis cezasına ve altıyüz milyon liradan bir milyar liraya kadar para cezasına,

c) 136 ncı maddede yazılı fiillerden birini işleyenler hakkında iki yıldan dört yıla kadar hapis cezasına ve altıyüz milyon liradan bir milyar liraya kadar para cezasına, ayrıca işyerlerinin bir yıldan az olmamak üzere kapatılmasına ve aynı süre ticaretten men edilmelerine, hükümlenir.

14 Madde 73/A (5194 Sayılı Kanunla Değişik). Bu Kanun Hükümünde Kararname kapsamında;

a) 44 üncü maddede yazılı açıklamayı **patent veya faydalı model başvurusu** açısından gerçeğe aykırı olarak yapanlar, patentli veya faydalı modellenli bir eşya veya ambalajı üzerine haklı olarak konulmuş patent veya faydalı model olduğunu belirten işareti yetkisi olmadan kaldıranlar veya kendisini haksız olarak patent veya faydalı model başvurusu sahibi veya patent veya faydalı model sahibi olarak gösterenler hakkında bir yıldan iki yıla kadar hapis cezasına veya ondörtmilyar liradan yirmiyedimilyar liraya kadar **ağır para cezasına veya her ikisine,**

b) Mevcut olmadığını veya üzerinde tasarruf yetkisi bulunmadığını bildiği veya bilmesi gerektiği halde 86 ncı maddede yazılı haklardan birini veya bu hakla ilgili lisansı başkasına devreden, veren, fihneden, bu haklar üzerinde herhangi bir tasarrufta bulunanlar ile **patent veya faydalı modelle korunan bir buluşun** sahibi olmadığı veya bunların koruma süresinin bittiği veya 129, 133 veya 165 inci maddelerde yazılı sebeple patentin veya faydalı modelin hükümsüzlüklerine veya sona ermelerine karar verilmesine rağmen, satışa çıkardığı eşyaya veya ambalajlarına veya ticarî evrakına veya ilânlarına, korunan bir patentle veya faydalı modelle ilgili olduğu kanısını uyandıracak şekilde işaretler koyan veya ilân ve reklamlarda bu tarzda yazı ve işaretler kullananlar hakkında iki yıldan üç yıla kadar hapis cezasına veya yirmiyedimilyar liradan kırkaltımilyar liraya kadar **ağır para cezasına veya her ikisine,**

c) 136 ncı maddede yazılı fiillerden birini **gerek faydalı model, gerek patentli buluş** açısından işleyenler hakkında iki yıldan dört yıla kadar hapis cezasına veya yirmiyedimilyar liradan kırkaltımilyar liraya kadar **ağır para cezasına veya her ikisine,** ayrıca işyerlerinin bir yıldan az olmamak üzere kapatılmasına ve aynı süre ticaretten men edilmelerine,

hükümlenir.

15 Yapılan değişikliğin madde gerekçesi şu şekilde ifade edilmiştir.

5194 Sayılı Kanun'un, 551 Sayılı KHK nin 73/A maddesini değiştiren 2 inci maddesi üzerinde hem komisyon hem de meclis görüşmeleri esnasında tartışmalar çıkmıştır. Ana muhalefet partisi maddedeki suçlara karşılık gelen cezaların hâkim tarafından terditli şekilde uygulanmasına imkan veren düzenlemeyi eleştirmişler ve aynı suça bazı ihtisas mahkemeleri tarafından ağır para cezası, diğer bazı ihtisas mahkemelerinde hapis veya hapisle birlikte ağır para cezasının verilmesi halinde adalet mekanizmasının ciddi yara alacağı eleştirisini getirmişlerdir¹⁶. Hükümet ve iktidar partisi ise getirilen terditli ceza sistemi ile yargıca olayın özelliklerini ve suçun ağırlığını değerlendirecek, hapis cezası ile ağır para cezasını şahsileştirebilme imkanı tanıdığını¹⁷, diğer yandan Türk hukuk sisteminde benzer terditli cezanın, Türk Ticaret Kanununun haksız rekabet halinde yaptırımlar öngören 64 üncü maddesinde de bulunduğunu ifade etmişlerdir.

Kanun koyucunun faydalı model sahiplerini de cezai koruma kapsamına alması olumlu bir gelişme olup, patent sahipleri ile faydalı model sahipleri arasındaki eşitsizliği gidermiştir. Diğer yandan aynı suça farklı mahkemeler tarafından farklı cezaların uygulanabilmesi imkanının oluşturulması bir sakinca gibi görünse de, ekonomik suçlar açısından hukuk sistemimizde bunun örneğinin bulunması, bunun uygulanabilirliğine bir delil oluşturur. Zira TTK m. 64 f.1'de yer alan haksız rekabet suçları açısından hâkimin terditli ceza verme yetkisi bulunmaktadır. Ceza mahkemesi şikayet üzerine bu suçları

Madde 2. Maddeyle, Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 73/A maddesinde üç önemli değişiklik yapılmaktadır. Bunlardan ilki; aynı Kararnamede düzenlenen faydalı modellerin, ihlâl halinde patent ihlalleri ile paralel yaptırımlara tâbi tutulmasıdır. İkinci husus yargıca, öngörülen özgürlüğü bağlayıcı ceza ve para cezasını, olayın özellikleri ve suçun ağırlığını değerlendirerek şahsileştirebilmesi imkânının tanınmasıdır. Bu imkân, terditli ceza oluşturmak suretiyle, yaptırımlar "veya" bağlacı ile bağlanarak tesis edilmiştir. Hukuk sistemimizde benzer terditli ceza; Türk Ticaret Kanununun, haksız rekabet halinde cezaî yaptırımlar öngören 64 üncü maddesinde düzenlenmiştir.

Değişiklik ile getirilen üçüncü husus ise; önceki kanunda öngörülen ve sadece "para cezası" olarak ifade edilen yaptırımın "ağır para cezası" olduğu hususudur. Para cezalarının düzeyi; 1995 yılında yürürlüğe giren 4128 Sayılı Kanun'un, zaman içinde, para cezalarında, Türk Ceza Kanununun ek 2 nci maddesinde yapılan değişikliklerle yapılması gereken artırımlar dikkate alınarak saptanmıştır.

¹⁶ 5194 Sayılı Kanun'un kabul edildiği 22. Dönem 2. Yasama Yılı 104 Birleşiminde CHP Grubu adına Tekirdağ milletvekili Mehmet Nuri Saygun'un anılan kanun tasarısı üzerinde yaptığı konuşma..

¹⁷ 5194 Sayılı Kanun'un kabul edildiği 22. Dönem 2. Yasama Yılı 104 Birleşiminde AKP Grubu adına Manisa milletvekili İsmail Bilen'in anılan kanun tasarısı üzerinde yaptığı konuşma.

işleyenleri bir aydan bir yıla kadar hapis veya yüz liradan on bin liraya kadar ağır para cezasıyla veya her ikisiyle birlikte cezalandırabilir.

Kaldı ki, 551 Sayılı KHK'nin 73/A maddesindeki cezaları verme yetkisi özel ihtisas mahkemesine ait bulunmaktadır. Bu nedenle yapılan değişikliğin hukukumuzda kabul edilen ekonomik suçlarla ilgili ceza politikasına uygun olduğu söylenebilir.

3. Patent Hakkının Kapsamının Sınırlarına İlişkin Değişiklik

551 Sayılı KHK'nin 75 inci maddesinde patentten doğan hakkın kapsamı dışında kalan ve niteliği yönünden hukuka uygun olan eylemler beş bent halinde düzenlenmişti. Bunlar, sınai ve ticari bir amaç taşımayan ve özel maksatlarla sınırlı kalan fiiller, patentli buluşun konusuna ilişkin deneme amaçlı fiiller, seri üretim olmayacak şekilde eczanelerde reçetelere göre ilaç hazırlanması, patent konusu buluşun Paris Sözleşmesi'ne dahil ülkelerin gemi veya uzay aracı veya uçak veya kara nakil araçlarının yapımında veya çalıştırılmasında veya bu araçların gereksinimlerinin karşılanmasında, söz konusu araçların geçici veya tesadüfi olarak Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde bulunması koşuluyla kullanılması ve son olarak Sivil Havacılık Sözleşmesinin 27 inci maddesinde öngörülen eylemlerin bir başka devletin hava aracı ile ilgili olması halleri olarak sayılmıştır¹⁸.

5194 Sayılı Kanunun 3 üncü maddesi, 551 Sayılı KHK'nin 75 inci maddesine yeni bir (f) bendi ekleyerek patent hakkının kapsamının sınırlarını ilaç patentleri açısından genişletmiştir. Aslında hükümetin teklif ettiği tasarıda bulunmayan bu değişiklik Adalet Komisyonunun tasarıya ilişkin görüşmelerinde Kanunun 3 üncü maddesi olarak benimsenmiştir¹⁹. 75 inci maddeye eklenen yeni fıkra ile;

18 Aynı düzenleme Alman Patent Kanununun (Patentgesetz) 11 inci maddesinde de bulunmaktadır.

19 Adalet Komisyonunun maddeye ilişkin gerekçesi şu şekilde açıklanmıştır:
İlaç ruhsatları başvuruları için gerekli olan testler, deneyler ve yeterli miktarda üretimin yapılabilmesi konusunda Türkiye ile Avrupa Birliği arasında 2/97 sayılı ortaklık konseyi kararı, Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşmasının 39/3 maddesi ve 551 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 83 üncü maddesinin üçüncü fıkrası hükmü etrafında değişik görüşler ileri sürülmektedir.
Konunun ulusal ilaç sanayiinde araştırma-geliştirme çabaları, jenerik ilaçların ruhsatlandırılması yönünde hayati önem vardır. Bu nedenle "ilaçların ruhsatlandırılması ve bunun için gerekli test ve deneyler de dahil olmak üzere, ruhsat konusu buluşu içeren deneme amaçlı fiiller"i de 551 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 75 inci maddesi kapsamına almak amacıyla, Tasarıya yeni çerçeve 3 üncü madde eklenmiştir.

“İlaçların ruhsatlandırılması ve bunun için gerekli test ve deneyler de dahil olmak üzere, ruhsat konusu buluşu içeren deneme amaçlı fiiller” patentten doğan hakkın kapsamı dışında bırakılmıştır.

Girişte de ifade ettiğimiz gibi, 1879 tarihli İhtira Beratı Kanununun yürürlükte kaldığı süre içerisinde ilaç patentlerine koruma tanımayan Türkiye, DTÖ anlaşmasıyla birlikte eki olan TRIPS’i imzaladıktan sonra ve AB ile yaptığı Gümrük Birliği anlaşması çerçevesinde, 1 Ocak 1999 yılından itibaren ilaçta patent korumasını kabul etmiştir.

İlaçlar üzerinde araştırma ve geliştirme çalışmalarının yapılmasında yüksek maliyetlerin oluşması ve patenle koruma süresinin önemli bir kısmının ruhsat çalışmaları ile geçirilmesi ilaç patentlerini önemli kılmaktadır. Bu nedenle patentli ilaçların dikkatle incelenmesi, piyasaya çıkacak yeni ilaçların jeneriklerinin, ruhsat aşamasına gelmeden önce patent araştırmasının yapılması, patent haklarına tecavüz edilip edilmediğinin değerlendirilmesi, patent koruması olmayan proseslerle üretim yollarının araştırılması, yeni üretim prosesleri üzerinde çalışmalar yapılması ilaç sektörü açısından önemli bir hale gelmiştir²⁰.

Aslında patent hakkının istisnalarını düzenleyen 551 Sayılı KHK’nin 75 maddesindeki yeni fıkra olmasaydı da, patentli her hangi bir ilaç üzerinde patentin koruma süresi devam ederken yapılacak araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin patente tecavüz sayılmayacağı ve bu hususların maddenin b ve c bentlerinde yer alan istisnalar içinde olacağı kabul edilecekti. Bu durumda patentli bir ilacın jeneriğinin üretilmesi için yapılan çalışmaların, üretilen ürünün patent süresi doluncaya kadar piyasaya verilmemesi şartıyla patent hakkına tecavüz sayılmayacağı gibi, ilacın ruhsatı için yapılacak çalışmaların da patent haklarına tecavüz sayılmayacağı hususu doktrinde kabul ediliyordu²¹.

Hemen belirtelim ki, patentli ilaç konusunda yapılan deneysel çalışmaların TRIPS’e aykırı olup olmadığı konusunda AB ile Kanada arasında ihtilaf çıkmıştı. AB’nin Kanada aleyhine açtığı davada, ilaçların patent süresi içinde deneysel çalışmalara konu olması, TRIPS Anlaşmasına aykırı bulunmamıştır²². Dünyadaki bu gelişmelerin ışığında, 75 inci maddeye eklenen yeni fıkranın, milli ilaç sanayi açısından önemli bir gelişme olduğu ve konuyu daha açık hale getirdiği kabul edilmelidir.

²⁰ YALÇINER, Kurultay, sh. 784.

²¹ YALÇINER, Kurultay, sh. 806.

²² Pinar BULUT, Ankara Barosu Uluslararası Hukuk Kurultayı, C. I Ankara 2002, sh. 859.

4. Patentten Doğan Hakkın Korunmasında Uygulanacak Usul Hükümlerine İlişkin Değişiklikler

a. Patent Başvurusu Sahibine Sağlanan Koruma Açısından

551 Sayılı KHK ilk şeklinde, hem patent, hem de patent başvurusu sahibine aynı hukuksal korumayı sağlıyordu²³. Anılan KHK'nin 82 inci maddesinin 1. fıkrası hükmü, patent başvurusunun ilgili bültende yayımlandığı tarihten itibaren ve başvuru yürürlükte kaldığı sürece, bu KHK hükümlerine göre verilen patentlerin sahiplerine tanıdığı korumayı patent başvurusu sahipleri için de tanımış ve başvuru ile patent hakkını hukuk ve ceza davaları ile korumuştur. Bu hakkın sınırını ise istem veya istemler belirliyordu.

Patent hakkındaki hukuksal koruma patente yapılan tecavüzleri durdurmaya, sonuçlarını ortadan kaldırmaya ve verilen zararın giderilmesine yöneliktir. Patente yapılan tecavüz, patentten doğan hakların başkası tarafından hukuka aykırı olarak kullanılmasıdır. Bu buluş konusu ürünün kısmen veya tamamen üretme sonucunda taklit edilmesi veya o patentin konusu olan malların, tecavüzün bilinmesine ya da bilinmesinin gerekmesine rağmen satılması, dağıtılması veya başka bir şekilde ticaret alanına çıkartılması, stoklanması, satış için teklif edilmesi, ihracı, ithali ya da tecavüzün bilinmesine rağmen o malların nereden sağlandığının bildirilmesinden kaçınılması, lisans veya zorunlu lisansla verilen hakların genişletilmesi, bu fiillere iştirak, fiilleri teşvik veya icralarına yardımcı olmak şeklinde ve sınırlı sayı prensibine bağlanarak 551 Sayılı KHK'nin 136 maddesinde sayılmıştır²⁴.

Patent hakkına, 551 Sayılı KHK'nin 136. maddesinde sayılan tecavüzlerin yapılması durumunda, başvuru ve patent hakkı sahibi, mahkemeden bu tecavüzlere karşı 551 Sayılı KHK'nin 137 ve 150 maddelerine göre bazı taleplerde bulunabilir.

Hak sahibi her şeyden önce tecavüzün durdurulması ve önlenmesi davasını açarak, patent hakkına tecavüz fiillerinin durdurulmasını mahkemeden talep edebilir²⁵. Kanunda açıkça düzenlenmediği için (men) önleme davasının ise 551 Sayılı KHK hükümleri çerçevesinde açılması mümkün değildir.

²³ Bu konuda geniş ve doyurucu açıklamalar için bkz.TAHİR SARAÇ, Patentten Doğan Hakka Tecavüz ve Hakkın Korunması, Ankara 2003, sh. 149 vd.

²⁴ TEKİNALP, sh. 576; B. Bahadır ERDEM, Fikri Hukukta Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi, İstanbul 2003, sh.122.

²⁵ TEKİNALP, sh. 551 Sayılı KHK'de bulunmayan ancak Endüstri Tasarımların Korunması Hakkında KHK nin 49. maddesinde ve Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında KHK nin 25 maddesinde düzenlenen (men) önleme davasının kıyasen patent haklarının korunmasında da kullanılabileceğini belirtmektedir. Aynı görüş ERDEM, sh. 124.

Diğer yandan patent sahibi, tecavüz ile ortaya çıkan hukuka aykırılığın sonuçlarının ortadan kaldırılmasını (refini) sağlamak için tecavüzün giderilmesi davasını, uğradığı maddi ve manevi zararlar birlikte ürünün itibarını korumaya yönelik tazminat davalarını açabilir.

Patent sahibinin ayrıca, patent hakkına tecavüz suretiyle üretilen veya ithal edilen ürünlere, bunların üretiminde doğrudan doğruya kullanılan araçlara ve patente bağlı bir usulün uygulanmasında kullanılan araçlara el konulmasını, el konulan ürün ve araçlar üzerinde kendisine mülkiyet tanınmasını, el konulan ürün ve araçların şekillerinin değiştirilmesini, tecavüz ancak ürün ve araçların imhası ile önlenebilecek ise bunların imhasını, mütecaviz aleyhine verilen mahkeme kararının ilgililere tebliğ ve kamuya yayın yolu ile duyurulmasını talep hakkı vardır.

Değişiklikten önceki düzenlemede, başvuru sahibi ve patent sahibinin yukarıda belirtilen talepleri konusunda mahkeme herhangi bir ayırım yapmadan karar verirken, yeni düzenleme her iki hak sahibi arasında, başvuru sahibi aleyhine, önemli bir fark oluşturmuştur. 551 Sayılı KHK'nın 136 maddesinin son fıkrasına eklenen "*Ancak mahkeme, patent veya faydalı modelin verildiğine ilişkin ilânın ilgili bültende yayımlanmasından önce öne sürülen iddiaların geçerliliğine ilişkin olarak karar veremez*" şeklindeki yeni hükümlerle, sağlanan korumanın kapsamı başvuru sahibi açısından sınırlandırılmıştır²⁶.

Yeni düzenlemeye göre başvuru sahibinin buluşa vaki tecavüzdən dolayı hukuk ve ceza davası açma yetkisi varlığını korumaktadır. Ancak mahkemelerin talepler konusunda karar vermesi, başvurunun patent almasına, yani patent ve faydalı model verildiğine ilişkin ilânın patent bülteninde yayınlanmasına kadar ertelenmektedir. Diğer bir ifade ile mahkeme patent sahibinin taleplerini sonuçlandırırken, başvuru sahibinin taleplerini sonuçlandırma

26

5194 Sayılı Kanun'un 3. maddesinin gerekçesi şu şekilde açıklanmıştır:

Madde 3. 551 Sayılı Kanun Hükümünde Kararnamenin 136 ncı maddesinin üçüncü fıkrası patent başvuru sahibinin tecavüz olaylarına karşı önlem girişiminde bulunabilmesi için kural olarak başvurunun yayımlanmasının aranacağını belirtmektedir. Bununla beraber iki özel durumda yayımdan önce de tecavüzün varlığı kabul edilmiştir. Patent başvurusu, başvuru sahibine geçici bir koruma sağlamaktadır. Patent başvurularının patentlenebilir olup olmadığının belirlenebilmesi uzun bir süreci gerektirdiğinden ve hem araştırma hem de inceleme raporlarının düzenlenmesi sonrasında başvuru sahibi tarafından istemlerde değişiklikler yapılması söz konusu olduğundan, bu geçici korumanın da kısıtlı bir düzeyde tutulması gerekmektedir. Bu nedenle, patent başvurusu yayımlandıktan sonra, tecavüz hallerinde dava açılabilmesi mümkün ise de, açılan davada mahkemece, patentin tescil edildiğinin Resmî Patent Bülteninde yayımlanmasından önce karar verilemeyeceği hükmü getirilmektedir.

yetkisine, patentin tescil edildiğinin patent bülteninde yayınlanmasından önce, sahip olmayacaktır.

Getirilen düzenleme ile başvuranın patent alamama ihtimalinde, ortaya çıkacak çelişkili durumun önüne geçilmesi amaçlanmış ve davayı görece mahkeme açısından TPE'nün başvuruyu sonuçlandırma kararı bir nevi zorunlu bekletici sorun (mesele-i müstehire) sayılmıştır²⁷.

551 Sayılı KHK'nin genel felsefesi ve sistemi içinde, başvuru sahibinin haklarını kısıtlayan böyle bir düzenlemenin, isabetli olduğunu savunmak bize mümkün değildir. Zira patent başvurusunun TPE'nün bülteninde yayınlanmasından sonra, tekniğin bilinen durumu hakkında araştırma raporunun düzenlenmesi, tebliği ve yayınlanması aşamalarına geçilir. Raporun yayınlanmasının sebebi, toplumun, raporu buluş sahibi, buluş konusu, istemler gibi çeşitli yönlerden ve öncelikle de yenilik açısından incelemesine imkan oluşturmaktır. Üçüncü kişiler raporla ilgili görüşlerini, yayım tarihinden itibaren altı ay içinde ilgili belgelerle TPE'ye verirler. Bunlar başvuru sahibine iletilir. Başvuru sahibi üçüncü kişilerin görüşlerine karşı söyleyeceklerini, bunların kendilerine tebliğinden itibaren üç ay zarfında bildirir ve gerekli görürse söz konusu süre içinde istem ya da istemlerde değişiklik yapabilirler. Hemen belirtelim ki, tarifnameler veya istemler yeterince açık değilse tekniğin bilinen durumunun incelenmesi raporu hazırlanmayabilir. Bu durumda TPE üç aylık süre vererek yetersizliğin giderilmesini başvuru sahibinden ister. Üç aylık süre içinde eksiklik giderilmezse başvuru reddedilmiş sayılır.

Yukarıda anılan durumlarda tekniğin bilinen durumuna ilişkin raporun düzenlenmesi, yayınlanması ve bu rapora üçüncü kişilerin her hangi bir itirazının olmaması durumunda süreç normal seyrinde cereyan etmektedir. Bu nedenle başvuru sahibine tanınan korumayı patentin alınmasına kadar sınırlandırmanın haklı bir sebebi olamaz. Bu sınırlandırma tekniğin bilinen durumuna ilişkin rapora üçüncü kişilerin yaptığı itiraz durumuna hasredilseydi

27 Bekletici sorunun çözümü için kural olarak başka bir mahkemenin kararının beklenmesi gerekmektedir. Bir sorunu bekletici sorun yapıp yapmamak, davayı gören mahkemenin takdirindedir. Ancak, bazı durumlarda, kanu, başka bir mahkemenin kararının zorunlu bekletici sorun yapılmasını öngörmüştür. Bu durumlarda, davanın görüldüğü mahkemenin diğer mahkemenin kararını beklemesi gerekir. Diğer mahkeme karar verdikten sonra bu karara göre davaya devam edebilir. Anayasaya aykırılık iddiaları hakkında Anayasa Mahkemesi kararı (AY m.152), yargı yolu uyumsuzluğu hakkında Uyuşmazlık Mahkemesi kararı (UMK m.18), hakem yargılamasında, sahtelik hakkında ceza mahkemesi kararının (HUMK m. 528) beklenmesi ve bekletici sorun yapılması zorunludur. Hakan PEK-CANITEZ/ Oğuz ATALAY/ Muhammed ÖZEKES, Medeni Usul Hukuku 3. Bası, Ankara 2004, sh. 340.

haklı bir gerekçesi olabilirdi. Ancak bu durum, mevcut haliyle korumayla sağlanan bütün talep haklarını anlamsız kılmaktadır.

b. Tespit Talepleri Açısından

551 Sayılı KHK'nin ilk şeklinde m. 150'nin kenar başlığı "Delillerin Tespiti Davası" şeklinde düzenlenmişti. 5914 Sayılı Kanun ise anılan maddenin kenar başlığını "Delillerin Tespiti", madde 153 de yer alan "Tespit davaları" terimini ise "Tespit talepleri" şeklinde değiştirmiştir.

Değişiklikten önceki dönemde kanunda yer alan delillerin tespiti davası şeklindeki ifade tartışılmış ve hukuki nitelik bakımından farklı görüşler ileri sürülmüştü. Bu tartışmanın asıl nedeni maddenin kenar başlığı ile içeriğinin birbiri ile uyumlu olmamasından kaynaklanmaktaydı²⁸. 551 Sayılı KHK'nin 150. maddesinin başlığı "Delillerin Tespiti Davası" olmasına rağmen madde, patenle sağlanan hakları ileri sürmeye yetkili olan kişi, bu haklara tecavüz sayılabilecek olayların tespitini mahkemeden isteyebilir, şeklinde hüküm altına alınmıştı. Maddenin başlığı ile içeriğinin uyum içinde olmaması nedeniyle söz konusu düzenlemenin bir dava niteliğinde mi olduğu, yoksa HUMK'ta düzenlenen genel nitelikteki delillerin tespiti talebi²⁹ mi olduğu hususu tartışılmıştı.

Görüşlerden birisine göre³⁰, maddede söz konusu olan aslında HUMK'taki delillerin tespiti talebidir. Maddenin başlığında yer alan dava kelimesi yanlışlıkla kullanılmıştır. Çünkü delillerin tespiti bir dava değildir. Maddedeki düzenleme, tespit davası olarak da kabul edilemez, zira tespit davası ancak hukuki ilişkileri konu alır. Oysa madde içeriğinde "tecavüz

²⁸ SARAÇ, sh. 239.

²⁹ Delillerin tespiti, ileride açılacak veya açılmış olan bir dava ile ilgili delillerin, bazı şartlar altında zamanından önce toplanıp emniyet altına alınmasını sağlamak için kabul edilmiş bir kurumdur. Delillerin tespiti talebi, bir dava olmayıp, deliller hakkında bir çeşit ihtiyati tedbirdir. Çünkü tespit davasının konusunu yalnızca hukuki münasebetler oluşturur. Diğer bir ifade ile delillerin tespitinde, davanın karara bağlanmasına yardımcı olacak delillerin kaybolmasını önlemek için tedbirler alınmaktadır. Bu nedenle delillerin tespiti talebi ayrı bir dava olmayıp açılacak ya da açılmış olan davaya bağlı bir işlemdir. Delillerin tespitinin konusu çoğunlukla maddi vakıalar olduğu için, delillerin tespiti ayrı bir dava konusu olamaz. Delillerin tespiti talebi ile tespit davası da birbirinden farklıdır. Tespit davasının konusu sadece hukuki ilişkiler olduğu halde delil tespitinin konusunu maddi vakıalar oluşturur Baki KURU, Tespit Davaları, Ankara 1963, sh. 74; Baki KURU/ Ramazan ASLAN/ Ejder YILMAZ, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Ankara 2002, sh.719; Hakan PEKCANITEZ/ Oğuz ATALAY/ Muhammed ÖZEKES, Medeni Usul Hukuku 3. Bası, Ankara 2004, sh. 505.

³⁰ F. Hayal ŞEHİRALİ, Patent Hakkının Korunması, Ankara 1998, sh.147; Cahit SULUK, Yedek Parça Tasarım Hakkının Korunması, Ankara 2001, sh.279.

sayılabilecek olayların tespitinden” söz edilmiştir. Bu sebeple madde delillerin tespiti olarak anlaşılmalıdır.

Buna karşılık doktrindeki hâkim görüş³¹ ve Yargıtay³² ise maddede fikri mülkiyet hukukuna özgü bir düzenlemenin bulunduğunu, kanun koyucunun eda davasının açılacağı hallerde tespit davası açılmayacağı kuralına bir istisna tanıdığını ve bunu da delillerin tespiti davası olarak düzenlediğini kabul etmekteydiler.

5194 Sayılı Kanunla yapılan değişiklikle madde metni ile kenar başlık arasındaki bu çelişki giderilmiş ve kenar başlık içeriğe uygun olarak “Delillerin Tespiti” şeklinde değiştirilmiştir³³. Ayrıca m. 153 ile m. 150 arasında gerekli uyum sağlanmıştır. Böylece ortaya çıkan tartışma birinci görüş taraftarlarının haklı olarak belirttikleri gerekçeler de dikkate alınarak sona erdirilmiştir.

c. Görevli ve Yetkili Mahkeme Açısından

551 Sayılı KHK nin 146 ıncı maddesinde yer alan görevli ve yetkili mahkemeye ilişkin hükümlerde de bir kısım değişiklikler yapılmıştır³⁴. Pa-

³¹ TEKİNALP, sh. 605; Sabih ARKAN, Marka Hukuku, C.II, Ankara 1998, sh. 232; Sami KARAHAN, Yeni Marka Hukukumuz ve İlgili Mevzuat, Konya 1996, sh.58-59; SARAÇ, sh. 240.

³² 11. HD nin 30.11.1997 tarih ve e.1996/8836, K.1997/424 sayılı kararı (SARAÇ, sh. 239 dp. 62).

³³ Kanun Hükmünde Kararnamelerin madde başlıklarında yer alan "Delillerin Tesbit Davası" ibaresi uygulamada Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 368 ve devamı maddelerinde düzenlenen "Delillerin Tesbiti"ne dair hükümleri neredeyse uygulanamaz hale getirmektedir. Haklarının ihlal edildiğini ve acil olarak durumun mahkemece belirlenerek tedbir alınmasını isteyen hak sahiplerinin başvurması hallerinde işin dava olarak nitelendirilmesi nedeniyle esasa kaydedilmesi hallerinde Kanun Hükmünde Kararnamelerle elde edilmek istenen amaç hasıl olmamaktadır. Bu nedenle anılan Kanun Hükmünde Kararnamelerin "Delillerin Tesbiti Davası" olan madde başlıklarını "Delillerin Tesbiti", madde metinlerinde yer alan "Tesbit davaları" ibarelerini "Tesbit talepleri" şeklinde değiştirmek amacıyla Tasarıya çerçeve 18 inci madde ilave edilmiştir.

³⁴ Değişikliğin gerekçesi şu şekilde açıklanmıştır. Tasarının çerçeve 4 üncü maddesiyle 551 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 146 ncı maddesinin tek fıkrası olarak düzenlenerek değiştirilmesi öngörülmektedir. Yargıda etkinliğin sağlanması ihtisaslaşmaya bağlıdır. Kararnamede öngörülen davalarda görevli mahkemenin ihtisas mahkemesi olması öngörülmektedir. Konu ihtisaslaşmayı gerektirdiğinden, bu konuda ihtisas yapmış hâkim ihtiyacına cevap verebilmek açısından, ihtisas mahkemelerinin tek hâkimli olacağı konusuna açıklık getirilmiş, ayrıca maddenin mevcut üçüncü fıkrasının; idari ve adli yargı mercileri arasında aynı konuda çelişkili kararların çıkmasını önlemek amacıyla fıkrada bulunan "görevli" ibaresinden sonra gelmek üzere "ve yetkili" ibaresi eklenmek, Ankara'da bulunan Türk Patent Enstitüsü kararlarına karşı ve Enstitü aleyhine açılacak davalara Ankara İhtisas Mahkemelerince karara bağlanacağı hususuna açıklık getirmek ve bu

tent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede öngörülen hukuk ve ceza davalarına bakmakla görevli mahkemenin ihtisas mahkemeleri olduğu, bu mahkemelerin tek hâkimli olarak görev yapacakları yeni bir hüküm olarak belirtilmiştir. Önceki metinde yer alan Asliye Ticaret, ibaresi yeni metinde asliye hukuk mahkemesi olarak değiştirilmiştir. Böylece, asliye hukuk ve asliye ceza mahkemelerinden hangilerinin ihtisas mahkemeleri olarak görevlendirileceği ve bu mahkemelerin yargı çevresini, Adalet Bakanlığının teklifi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun belirleyeceği belirtilmiştir.

Diğer yandan, Enstitü'nün bu Kanun Hükmünde Kararname hükümlerine göre aldığı bütün kararlara karşı açılacak davalarda ve Enstitü'nün kararlarından zarar gören üçüncü kişilerin Enstitü aleyhine açacakları davalarda görevli ve yetkili mahkeme, bu maddenin birinci fıkrasında belirtilen mahkemelerden, Ankara İhtisas Mahkemelerinin olduğu belirtilerek bu konuda ortaya çıkacak ihtilafların çözümü amaçlanmıştır.

SONUÇ

5914 Sayılı Kanunla, 551 Sayılı KHK'de önemli değişiklikler yapılmıştır. Bize göre yeni Kanunla getirilen düzenlemelerin bir kısmı olumlu, bir kısmı ise olumsuz nitelikte bulunmaktadır. Özellikle değişiklikten önce, patent sahibi ile faydalı model sahipleri arasında hakların korunması açısından var olan eşitsizlik, yeni düzenleme ile giderilmiştir. Diğer yandan ulusal ilaç sanayinin korunması amacıyla 551 Sayılı KHK'nin 75. maddesinde yer alan patentin doğan hakkın kapsamı dışında kalan ve niteliği yönünden hukuka uygun olan eylemlere, ilaçların ruhsatlandırılması ve bunu için gerekli test ve deneyler de dahil olmak üzere ruhsat konusu buluşu içeren deneme amaçlı fiillerin eklenmesi de önemli ve yararlı bir hüküm olarak sayılabilir. Ayrıca uygulamada ortaya çıkan tespit davası, tespit talebi şeklindeki tartışmanın m.150'nin içeriğine uygun olarak "delillerin tespiti" şeklinde değiştirilmesinin de önemli olduğunu belirtmek gerekir.

Buna karşılık 551 Sayılı KHK'nin patent sahibi ile patent başvurusu sahibi için eşit olarak sağladığı hukuki ve cezai korumanın kapsamını, başvuru sahipleri açısından sınırlandırılmıştır. Patent başvurusu sahibi buluşa vaki tecavüz halinde gerekli davaları açabilecek, fakat yeni düzenleme nedeniyle

---

konuda verilen kararlarda yeknesaklığı sağlamak amacıyla "ihtisas mahkemeleridir" ibaresinden önce "Ankara" ibaresi eklenerek, muhafaza edilmesi uygun görülmüş ve 146 ncı madde, bu görüşler doğrultusunda iki fıkra halinde düzenlenmiş ve çerçeve 5 inci madde olarak kabul edilmiştir.

bu davadan uzun yıllar sonuç alamayacaktır. Zira yeni düzenleme, bu hak sahipleri açısından mahkemenin hüküm vermesini, Türk Patent Enstitüsünün ilgili başvuruya patent belgesini vermesi anına kadar beklemesini ve ilandan sonra hüküm vermesini zorunlu bir şart olarak aramıştır.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100